

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 11 ja 15 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

**ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti toimeentulotuesta annettua lakia siten, että 20 prosenttia toimeentulotukea haavevan henkilön tai perheen ansiotuloista, kuitenkin enintään 100 euroa kuukaudessa, jätettäisiin ottamatta huomioon toimeentulotukea myönnettäessä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2002 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2002 ja olevan voimassa 31 päivään maaliskuuta 2005.

**YLEISPERUSTELUT**

**1. Nykytila**

**1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö**

Toimeentulotuki on keskeinen perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettu etuus, jonka tarkoituksena on turvata jokaiselle, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, oikeus välttämättömään toimeentuloon. Toimeentulotuki on viimesijainen etuus, jonka tulee aina turvata vähintään välttämätön toimeentulo. Toisaalta toimeentulotuesta annettua lakia (1412/1997), jäljempänä toimeentulotukilaki, säädettäessä tavoitteena on ollut, että tuen sisältö ja taso ovat laajemmat kuin perustuslaissa tarkoitettu välttämätön toimeentulo.

Toimeentulotukilain mukaan toimeentulotuen tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä.

Toimeentulotukilain mukaan toimeentulotuen määrä on laissa määriteltyjen menojen sekä käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotus. Käytännössä tuen myöntäminen pe-

rustuu yleensä toimeentulotukilaskelmaan. Laskelmassa selvitetään tuen hakijan toimeentulotukeen oikeuttavat menot sekä käytettävissä olevat tulot ja varat. Jos tukeen oikeuttavat menot ovat suuremmat kuin käytettävissä olevat tulot tai varat, suoritetaan erotus toimeentulotukena.

Toimeentulotuksessa huomioon otettavista tuloista on säädetty lain 11 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan tuloina otetaan huomioon henkilön ja perheenjäsenten käytettävissä olevat tulot. Pykälän 2 momentissa säädetään niin sanotuista etuoikeutetuista tuloista eli tuloista, joita ei oteta huomioon tukea myönnettäessä. Näitä ovat muun muassa vähäisiksi katsottavat avustukset ja ansiotulot, tulot siltä osin kuin ne vastaavat työmatkamenoja ja muita työssäkäynnistä aiheutuvia menoja, kunnan harkitsemaa osaa ansio- tai yrittäjätuloista, joiden hankkimisen voidaan katsoa edistävän tuen saajan omatoimista selviytymistä, ja eräitä kulukorvauksen luonteisia sosiaaliturvaetuuksia (äitiysavustus, eläkkeensaajien hoitotuki, vammaistuki ja lapsen hoitotuki) sekä alle 18-vuotiaan lap-

sen säännöllisiä tuloja siltä osin kuin ne ylittävät hänen osaltaan toimeentulotukeen oikeuttavat menot.

Käytännössä toimeentulotukea myönnettäessä tuen hakijan ansiotulot otetaan yleensä huomioon täysimääräisesti. Siten, jos toimeentulotuen saaja tukikuukauden aikana saa esimerkiksi 200 euroa ansiotuloa, saa hän vastaavasti 200 euroa vähemmän toimeentulotukea. Laissa säädettyä mahdollisuutta jättää osa ansiotuloista ottamatta huomioon tukea myönnettäessä käytetään tietyvästi suhteellisen harvoin.

Kun ansiotulot käytännössä otetaan yleensä täysimääräisesti huomioon tukea myönnettäessä, on oletettavaa, että valtaosalla työelämän ulkopuolella olevista toimeentulotuen saajista ei ole houkutus hankkia määrältään vähäisiä, esimerkiksi osapäivä- tai tilapäisluonteisia tuloja, koska nämä eivät lisää lainkaan heidän käytettävissään olevien tulojen määrää.

### 1.1. Tilastotietoja toimeentulotuesta

Vuonna 1999 toimeentulotukea maksettiin yhteensä lähes 292 000 kotitaloudelle, joissa oli yhteensä 493 000 henkilöä (9,5 prosenttia väestöstä). Tuen saajien määrä on vähentynyt vuodesta 1997 vuoteen 1999 yhteensä 52 700 kotitaloudella (15 %). Kuntien toimeentulotuen bruttomenot olivat vuonna 1999 yhteensä 2,6 miljardia markkaa (440 miljoonaa euroa) ja nettomenot takaisinperinnän jälkeen 2,4 miljardia markkaa (400 miljoonaa euroa). Valtionosuus näihin menoihin on laskennallinen, mutta vuoden 1999 valtionosuusprosentin (24,2 %) mukaan sen määrä oli noin 580 miljoonaa markkaa (98 miljoonaa euroa).

Vuonna 1999 toimeentulotukea maksettiin kotitalouksille keskimäärin 5,4 kuukautta. Keskimääräisen toimeentulotuen suuruus kotitaloutta kohti oli 1 631 markkaa (274 euroa) kuukaudessa. Kotitalouksista 130 000 (45 %) sai tukea lyhytaikaisesti, korkeintaan kolme kuukautta. Pitkäaikaisasiakkaita eli 10—12 kuukautta vuoden aikana tukea saaneita oli 67 900 kotitaloutta (23 %).

Tuen saajista oli yksin asuvia miehiä 112 600 (39 %), yksin asuvia naisia 75 200 (26 %) eli yksin asuvia yhteensä 188 100

(65 %), lapsettomia pareja 33 100 (11 %), yksinhuoltajaperheitä 33 300 (11 %) ja muita lapsiperheitä 37 400 (13 %). Yksinhuoltajaperheistä 90 prosenttia oli sellaisia, joissa huoltajana oli nainen.

Vuonna 1999 toimeentulotuen saajista noin 25 000 kotitaloudella (9 %) pääasiallisena tulonlähteenä olivat ansiotulot. 144 000 kotitaloudella (49 %) pääasiallinen tulonlähde oli työttömyysturva ja 33 000 kotitaloudella (11 %) ei ollut muita tuloja lainkaan. Muilla tuensaajatalouksilla (yhteensä 90 000 kotitaloutta) pääasiallisena tulonlähteenä olivat eläketulot, opintotuki, sairauspäiväraha tai muu vastaava tulonlähde. Niistä, joiden tulonlähteenä oli työttömyysturva, se 95 prosentin kohdalla muodostui työmarkkinatuesta tai peruspäivärahasta.

## 2. Ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi kolmivuotinen koko maata koskeva kokeilu, jossa selvitetäisiin mitä vaikutuksia toimeentulotukea saavien tuen määrään ja työllistymiseen on sillä, että osa toimeentulotuen saajien ansiotuloista jätetään ottamatta huomioon tukea myönnettäessä. Kokeilu ehdotetaan toimeenpantavaksi siten, että toimeentulotuesta annettua lakia muutettaisiin väliaikaisesti siten, että 20 prosenttia tuen hakijatalouden ansiotuloista muodostettaisiin niin sanotuksi etuoikeutetuksi tuloksi eli sitä ei otetaisi huomioon tukea myönnettäessä. Siten esimerkiksi toimeentulotukea saavan henkilön tai perheen 200 euron kuukausituloista 160 euroa otettaisiin huomioon tukea myönnettäessä ja 40 euroa jäisi etuoikeutettuna tulona tuen saajan käytettäväksi. Tällöin hänen käytettävissään olevat tulot lisääntyisivät vastaavalla määrällä nykytilanteeseen verrattuna. Etuoikeutetun tulon enimmäismäärä olisi 100 euroa (595 markkaa) kuukaudessa kotitaloutta kohti. Enimmäismäärä saavutetaan 500 euron (noin 3 000 markan) netto-kuukausituloilla eli noin 640 euron (noin 3 800 markan) bruttoansiituloilla. Muutos toteutettaisiin muuttamalla toimeentulotuesta annetun lain 11 §:ää.

Samalla ehdotetaan muutettavaksi lain 15 §:ää ansiotulojen huomioon ottamisen joustavan menettelyn mahdollistamiseksi ja

yhdennukaisten menettelytapojen aikaansaamiseksi.

## 1. Esityksen vaikutukset

### 1.1. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksen tarkoituksena on kannustaa työttömyysturvan piirissä olevia tai kokonaan tulottomia toimeentulotuen saajia hakeutumaan työelämään, vaikka heidän ansiotulonsa jäisivät suhteellisen vaatimattomiksi esimerkiksi työn osa-aikaisuuden tai lyhyen keston johdosta. Toimeentulotuen saajan vähäiseen motivaatioon hakeutua lyhytaikaiseen tai muutoin pienet tulot antavaan työhön voi olla useita erilaisia syitä. Yhtenä syynä voidaan pitää sitä, ettei siitä nykytilanteessa ainakaan lyhyellä aikavälillä ole tuen saajalle taloudellista hyötyä. On oletettavaa, että osa nykyisin ilman ansiotuloja olevista toimeentulotuen saajista haluaisi ottaa vastaan myös vähäiset kuukausittaiset tulot antavaa työtä, jos heidän käytettävissään olevat tulot lisääntyisivät.

Uudistuksen arvioidaan siten lisäävän tuensaajien halukkuutta hankkia lisätuloja ja ainakin teoreettisesti se alentaisi toimeentulotuen piirissä olevien henkilöiden työn vastaanottokynnyksen hyvinkin alhaiseksi, koska jo vähäinen ansiotulojen hankkiminen lisäisi toimeentulotukea saavan henkilön tai perheen käytettävissä olevan tulon määrää. Henkilöpiiriin, jonka keskuudessa käyttäytymismuutoksia voidaan odottaa tapahtuvan, kuuluvat toimeentulotuensaajatalouksista ne, joiden pääasiallisena tulonlähteenä on työttömyysturva tai jotka ovat kokonaan ilman tuloja. Vuoden 1999 toimeentulotukitilaston aineiston mukaan tällaisten kotitalouksien määrä oli noin 177 000. Näistä arviolta noin 7 prosentin eli noin 12 000 kotitalouden odotetaan hakeutuvan työelämään.

Uudistus vaikuttaisi toimeentulotukea saavien käytettävissä oleviin tuloihin siten, että vähäisetkin ansiotulot lisäävät tuensaajatalouden käytettävissä olevien tulojen määrää, jolloin pienienkin ansiotulojen hankkiminen muodostuisi aina edullisemmaksi kuin nykytilanteessa.

Ansiotulojen nykyistä lievempi kohtelu lisäisi jossain määrin toimeentulotukeen oikeutettujen määrää. Toimeentulotukeen oi-

keutettujen määrää. Toimeentulotukeen oikeutetuiksi tulisivat sellaiset pienituloiset henkilöt tai perheet, joiden toimeentulotuessa huomioon otettavat tulot ylittävät vähäisessä määrin heidän toimeentulotukeen oikeuttavat menonsa. Myös heidän kohdallaan, mikäli he hakevat toimeentulotukea, käytettävissä olevien tulojen määrä lisääntyisi.

Toimeentulotuen riittävyttä on selvitetty Sosiaali- ja terveystalouden tutkimus- ja kehittämiskeskukseen (Stakes) laajassa Vähimmäisturvan taso-nimisessä tutkimushankkeessa. Yleiskuvana voidaan selvityksistä todeta, että toimeentulotuen perusosa riittää juuri ja juuri kattamaan erityyppisten kotitalouksien menot, jotka perusosalla on tarkoitus kattaa. Selvityksistä voi tehdä myös sen johtopäätöksen, että niukinta toimeentulotuen takama kulutustaso on yksin asuvien kohdalla.

Ehdotetulla uudistuksella pyritään kannustamaan kaikkia tuensaajia ottamaan vastaan myös lyhytaikaista tai muutoin pienet tulot antavaa työtä. Uudistuksessa etuoikeutetun tulon enimmäismäärä on sama riippumatta kotitalouden koosta. Kotitaloudessa, jossa on vain yksi tuensaaja, voi hänen etuoikeutetusta tulosta saama suhteellinen hyöty muodostua jossain määrin paremmaksi kuin muunlaisessa kotitaloudessa voisi olla mahdollista. Kun Stakesin tutkimuksen perusteella on pääteltävissä, että yksin asuva tuensaaja on nykyisin suhteellisesti katsoen hieman heikommassa asemassa muihin tuensaajaryhmiin nähden, voisi ehdotettu uudistus tasoitaa erilaisten kotitalouksien toimeentuloeroja yksinasuvan eduksi.

Uudistuksen vaikutuksia eri tuensaajaryhmien osalta on lähemmin tarkasteltu seuraavassa luvussa.

### 1.2. Taloudelliset vaikutukset

#### Yleistä

Esityksen kustannusvaikutuksia on selvitetty Stakesin toimeentulotukitilaston, Tilastokeskuksen tulonjakoaineiston sekä Stakesin hallussa olevan 24 kuntaa koskevan otostiedoston perusteella. Kaikkiin näihin aineistoihin liittyy kustannusvaikutusten tarkkaa arviointia koskevia epävarmuustekijöitä. Lisäksi taloudellisten vaikutusten arviointia hanka-

loittaa vaikeus ennakoida tuensaajatalouksien käyttäytymismuutoksia. Edellä mainittujen aineistojen pohjalta on päädytty seuraaviin taloudellisia vaikutuksia koskeviin arvioihin, jotka kohdistuvat toisaalta tuensaajakotitalouksiin ja toisaalta kuntien toimeentulotukimenoihin:

*1. Nykyiset toimeentulotuen saajat, jotka saavat tukea vähäisten ansiotulojen täydennykseksi.*

Tuen saajilla toimeentulotukilaskelmassa tuloksi luettavan ansiotulon määrä pienenisi, jolloin heille maksettavan toimeentulotuen määrä kasvaisi. Tämän johdosta tähän ryhmään kuuluvien toimeentulotukea saavien talouksien käytettävissä olevat tulot lisääntyisivät ja kuntien toimeentulotukimenot kasvaisivat. Toimeentulotukitilaston aineiston perusteella tällaisia kotitalouksia arvioidaan olevan noin 25 000 ja tulonjakoaineiston perusteella määrä on noin 40 000. Laskelmassa kotitalouksien määräksi on arvioitu 30 000. Etuoikeutetun tulon määräksi on tulonjakoaineiston perusteella arvioitu 85,10 euroa (506 markkaa) kuukaudessa. Tuen saamisen kestona on arvioissa käytetty toimeentulotukirekisterin tietoa ansiotuloja omaavien toimeentulotuensaajien keskimääräisestä tuen saannin kestosta, joka on 4,1 kuukautta. Tämän perusteella työssä käyvien toimeentulotukea saavien käytettävissä olevat tulot ja vastaavasti kuntien toimeentulotukimenot kasvaisivat vuositasolla yhteensä 10,5 miljoonaa euroa (62,3 miljoonaa markkaa).

*2. Nykyiset ilman ansiotuloja olevat toimeentulotuen saajat, jotka hakeutuvat kannustusvaikutuksen johdosta töihin.*

Tuen saajilla käytettävissä olevan tulon määrä kasvaisi. Toisaalta hankitut ansiotulot vähentäisivät myönnettävän toimeentulotuen määrää, minkä johdosta toimeentulotukimenot alenisivat. Myös työttömyysturvan ja asumistuen menot vähenisivät uusien ansiotulojen johdosta.

Mahdolliset töihin hakeutijat koostuvat niistä toimeentulotuen saajista, jotka ovat kokonaan ilman muita tuloja tai joiden pääasiallinen tulonlähde on työttömyysturva.

Tällaisia kotitalouksia on toimeentulotukitilaston aineiston mukaan noin 177 000.

Laskelmissa työhön hakeutujien keskimääräiseksi bruttotuloksi kuukaudessa on oletettu 2 000 markkaa (336,38 euroa), jolloin nettotuloksi muodostuisi noin 1 600 markkaa (269,10 euroa) kuukaudessa. Tällöin toimeentulotuessa huomioon otettavan tulon määräksi muodostuisi 1 280 markkaa (215,28 euroa) ja tuen saajan etuoikeutetun tulon määräksi 320 markkaa (53,82 euroa) kuukaudessa, millä määrällä myös tuensaajatalouden käytettävissä olevat tulot lisääntyisivät. Tuensaajatalouden tulojen lisääntyminen johtaisi jonkinasteiseen työmarkkinatuen ja peruspäivärahan sekä asumistuen alenemiseen, minkä johdosta tätä alenemaa jouduttaisiin täydentämään toimeentulotuella. Tämä pienentäisi toimeentulotukimenojen säästövaikutusta. Tämän perusteella kuntien toimeentulotukimenojen on arvioitu alenevan keskimäärin 580 markkaa (94,19 euroa) kuukaudessa kotitaloutta kohti. Työhön hakeutuvien määräksi on arvioitu 7 prosenttia maksimimäärästä eli noin 12 000 kotitaloutta. Keskimääräiseksi tuen saannin kestoksi on arvioitu 4 kuukautta. Edellä olevan perusteella kuntien toimeentulotukimenot alenisivat vuositasolla yhteensä 4,7 miljoonaa euroa (27,8 miljoonaa markkaa)

*3. Sellaiset pienipalkkaiset henkilöt tai perheet, esimerkiksi osapäivätyötä tekevät, jotka uuden etuoikeutetun ansiotulojärjestelyn vuoksi tulisivat oikeutetuiksi toimeentulotukeen.*

Mikäli tällaiset kotitaloudet hakisivat toimeentulotukea, niiden käytettävissä olevien tulojen määrä kasvaisi, mutta myönnettävän toimeentulotuen määrä jäisi kuitenkin suhteellisen pieneksi. Tämän johdosta kaikki tukeen oikeutetut eivät sitä hakisi. Tulonjakoaineiston perusteella kyseisten kotitalouksien määräksi on arvioitu noin 17 300 kotitaloutta ja keskimääräisen myönnettävän toimeentulotuen määräksi 74 euroa (440 markkaa) kotitaloutta kohti kuukaudessa. Tämän perusteella pienituloisten kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ja vastaavasti kuntien toimeentulotukimenot lisääntyisivät vuositasolla noin 9 miljoonaa euroa (53,3 miljoonaa

markkaa).

Edellä esitettyjen eri kohtien yhteisvaikutus kuntien toimeentulotukimenoihin olisi seuraava:

	Milj. €	Milj. mk
Kohta 1	+ 10,5	+ 62,3
Kohta 2	- 4,7	- 27,8
Kohta 3	+ 9,0	+ 53,3
<u>Yhteensä</u>	+ 14,8	+ 87,8

Kuntien toimeentulotukimenojen arvioidaan edellä esitetyn perusteella lisääntyvän vuositasolla noin 15 miljoonaa euroa (89 miljoonaa markkaa). Koska uudistus ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2002, lisääntyisivät kuntien toimeentulotukimenot vuonna 2002 noin 11,36 miljoonaa euroa (67,5 miljoonaa markkaa).

Kokonaisvaikutukset julkiselle taloudelle

Uudistuksen seurauksena arvioidaan noin 12 000 ilman ansiotuloja olevan toimeentulotuen saajan hakeutuvan työelämään, minkä johdosta heidän tulonsa kasvavat. Tämän seurauksena valtion asumistukimenot ja työttömyysturvamenot alenisivat. Myös verotulot, lähinnä kunnallisveron tuotto, lisääntyisivät, mikä lisäisi kokonaistaloudellista säästöä. Uudistuksen kokonaistaloudellisten vaikutusten arvioidaan tulonjakoaineiston perusteella muodostuvan vuositasolla seuraaviksi:

	Milj. €	Milj. mk
Toimeentulotukimenojen kasvu	+ 15,0	+ 89,0
Asumistuen säästö	- 2,9	- 17,0
Työttömyysturvan säästö	- 6,4	- 38,0
<u>Verotulojen kasvu (-)</u>	- 3,4	- 20,0
Kustannusten lisäys	+ 2,3	+ 14,0

Edellä esitettyjen arvioiden mukaan uudistuksesta aiheutuisi julkiselle sektorille kustannuslisäystä vuositasolla noin 2,3 miljoonaa euroa (14 miljoonaa markkaa).

Kuntien toimeentulotukimenot lisääntyisivät vuositasolla noin 15 miljoonaa euroa (89 miljoonaa markkaa) ja vuonna 2002 noin 11,4 miljoonaa euroa, mikä on otettu valtion vuoden 2002 talousarvioesityksessä huomioon momentilla 33.32.30 korottamalla kunnille maksettavaa valtionosuutta 2,9 miljoonaa euroa. Työmarkkinatuen ja asumistuen säästövaikutukset on otettu huomioon talousarvioesityksen asianomaisilla momenteilla.

## 2. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu yhteistyössä Stakesin ja sosiaali- ja terveysministeriön kesken. Lisäksi asia on ollut sosiaalipoliittisen ministeriryhmän käsiteltävänä.

## 3. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Koska uudistuksen vaikutusten ennakoitiin liittyä useita epävarmuustekijöitä, se ehdotetaan toteutettavaksi tässä vaiheessa kolmivuotisena kokeiluna. Kokeilun aikana uudistuksen vaikutuksista on tarkoitus tehdä seurantatutkimus, jossa pyritään selvittämään uudistuksen vaikutuksia erityyppisten tuensaajatalouksien osalta. Erityisesti on tarkoitus seurata, miten uudistus edistää naisten ja miesten ansiotulojen hankintaa eri perhetyypeissä. Seurantatutkimuksen tulosten perusteella päätetään uudelleenjärjestelyn mahdollisesta pysyvästä käyttöönotosta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2002 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

## YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

### 1. Lakiehdotuksen perustelut

11 §. *Huomioon otettavat tulot.* Voimassa olevan lain 11 §:n mukaan toimeentulotukea määrättäessä tuloina otetaan huomioon henkilön ja perheenjäsenen käytettävissä olevat tulot lukuun ottamatta pykälässä erikseen mainittuja poikkeuksia. Työssäkäynnin kannustavuutta on pyritty lisäämään muun muassa siten, että työmatkoista ja muista työssä käynnistä aiheutuvia menoja vastaavaa osuutta tuloista ei oteta tulona huomioon. Lisäksi tarkoituksena on ollut, että kunnan oman harkinnan mukaista määrää ansio- ja yrittäjätuloista, joiden hankkimisen voidaan katsoa edistävän tuen saajan omatoimista selviytymistä, ei otettaisi tulona huomioon (HE 217/1997 vp).

Käytännössä toimeentulotukea myönnettäessä tuen hakijan ansiotulot otetaan yleensä huomioon täysimääräisinä. Seurauksena on ollut se, että toimeentulotuen saaja ei useinkaan ole ollut motivoitunut ottamaan vastaan lyhytaikaista tai pienipalkkaista työtä, koska työstä saatava tulo on kokonaisuudessaan otettu laskelmassa huomioon toimeentulotukea pienentävä tekijänä.

Ehdotetulla lainmuutoksella on tarkoituksena, että saadusta ansiotulosta vähennetään niin sanottuna etuoikeutettuna tulona 20 % ja laskelmassa otetaan huomioon 80 % nettotulosta kuitenkin niin, että etuoikeutetun tulon määrä voi olla enintään 100 euroa (595 markkaa) toimeentulotuen saajataloutta kohden. Tuensaajataloudella tarkoitetaan yhden henkilön taloutta tai lain 3 §:n määritelmän mukaista perhettä. Kahden henkilön taloudessa tuloja voi olla molemmilla, mutta puolisoiden yhteenlaskettu etuoikeutettu tulo voi olla korkeintaan 100 euroa kuukaudessa. Etuoikeutetun tulon enimmäismäärä olisi sama riippumatta siitä, onko samassa taloudessa tulonsaajia yksi vai useampia.

Tämän kohdan tarkoittamaksi ansiotuloksi katsottaisiin muun muassa työsuhteen perusteella maksettava palkka ja siihen rinnastettava tulo. Lisäksi ansiotuloa olisi ammatinharjoittajana tai yrittäjänä hankittu tulo. Ansiotulona pidettäisiin myös esimerkiksi luon-

nontuotetuloa ja omaishoitajalle maksettavaa hoitopalkkiota. Sen sijaan lasten kotihoidon tuki, eläke tai vastaavat etuudet eivät olisi tässä kohdassa tarkoitettua ansiotuloa.

15 §. *Toimeentulotuen määräytymisaika.* Voimassa olevan lain 11 §:n mukaan tulona otetaan huomioon henkilön ja perheen käytettävissä olevat tulot. Lain 15 §:n 2 momentin mukaan toimeentulotuen perusteena olevia 7 §:ssä tarkoitettuja menoja sekä 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja tuloja ja varoja laskettaessa menot, tulot ja varat otetaan huomioon siltä ajanjaksolta, jota koskevana toimeentulotuki määrätään.

Nyt ehdotetulla 11 §:n muutoksella on tarkoitus kannustaa toimeentulotuen saajatalouksia ottamaan vastaan myös lyhytaikaista työtä. Tällöin tukea haettaessa tai sen myöntämisestä päätettäessä ei aina ole tiedossa kaikkia päätöksen ajankohtaa koskevana ajanjaksona maksettavia ansiotuloja, jotka voivat olla luonteeltaan myös kertaluontoisia tuloja. Kun tukipäätös on tehty ja tuki maksettu tiettyä ajanjaksoa koskevana, voi saman ajanjakson aikana päätöksen tekemisen jälkeen saadun ansio- tai palkkatulon huomioon ottaminen nykyisen lainsäädännön perusteella jälkikäteen olla ongelmallista.

Oikeuskäytännön mukaan päätöksentekoa edeltäneen kuukauden aikana saatua suhteellisen pientä kertaluontoista tuloa ei ole aina otettu huomioon seuraavassa kuussa ainaakaan, ellei ole selvitetty, että kyseinen tulo olisi edelleen ollut hakijan käytettävissä. Ansiotulon vyöryttämistä monta kuukautta maksuajankohdan jälkeen ei voida pitää kohtuullisena. Toisaalta ei voida pitää kohtuullisena myöskään sitä, että toimeentulotuen määrä voi olla riippuvainen siitä ajankohdasta, jolloin päätös tehdään taikka ansiotulo maksetaan.

Toimeentulotuen hakijalle on syytä tiedottaa, että sellainen tulo, jota ei ole otettu aiemmin huomioon toimeentulotukilaskelmassa, voidaan ottaa huomioon jälkikäteen muun muassa hänen suunnitelmallisen taloudenpitoensa mahdollistamiseksi. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi tätä koskeva säännös.

Ehdotetulla muutoksella ei ole tarkoitus vaikuttaa sellaisten suurien kertaluontoisten tulojen huomioon ottamiseen, joita oikeuskäytännön mukaan on katsottu voitavan jaksoittaa useammalle kuukaudelle. Tällaisia kertaluontoisia tuloja voivat olla esimerkiksi perintö, omaisuuden myynnistä saadut tulot, veikkausvoitot ja muut näihin verrattavat tulot.

## 2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2002 ja olevan voimassa 31 päivään maaliskuuta 2005.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

## Laki

### toimeentulotuesta annetun lain 11 ja 15 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* väliaikaisesti toimeentulotuesta 30 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1412/1997) 11 §:n 2 momentin 3 kohta sekä  
*lisätään* 15 §:ään väliaikaisesti uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi seuraavasti:

#### 11 §

##### *Huomioon otettavat tulot*

-----  
 Tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon:  
 -----

3) 20:tä prosenttia ansiotuloista, kuitenkin enintään 100 euroa kuukaudessa;  
 -----

#### 15 §

##### *Toimeentulotuen määräytymisaika*

-----  
 Sellainen ansiotulo, joka ei ole ollut tiedos-  
 -----

sa toimeentulotuesta päätettäessä, voidaan ottaa jälkikäteen tulona huomioon, jos toimeentulotukea haetaan päätöstä seuraavien kahden ensimmäisen kalenterikuukauden aikana, jollei sitä voida pitää kohtuuttomana. Tukea myönnettäessä on tuen hakijalle ilmoitettava mahdollisuudesta ottaa kyseessä oleva tulo huomioon taannehtivasti.  
 -----

-----  
 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2002 ja on voimassa 31 päivään maaliskuuta 2005.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 28 päivänä syyskuuta 2001

**Tasavallan Presidentti**

**TARJA HALONEN**

Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*



*Liite  
Rinnakkaisteksti*

## Laki

### toimeentulotuesta annetun lain 11 ja 15 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* väliaikaisesti toimeentulotuesta 30 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1412/1997) 11 §:n 2 momentin 3 kohta sekä  
*lisätään* 15 §:ään väliaikaisesti uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi seuraavasti:

*Voimassa oleva laki*

*Ehdotus*

#### 11 §

##### *Huomioon otettavat tulot*

-----  
 Tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon:  
 -----

3) kunnan harkitsemaa, muuta kuin 2 kohdassa tarkoitettua osaa ansio- tai yrittäjätuloista, joiden hankkimisen voidaan katsoa edistävän tuen saajan omatoimista selviytymistä:  
 -----

3) 20:tä prosenttia ansiotuloista, kuitenkin enintään 100 euroa kuukaudessa;  
 -----

#### 15 §

##### *Toimeentulotuen määräytymisaika*

-----  
*Sellainen ansiotulo, joka ei ole ollut tiedossa toimeentulotuesta päätettäessä, voidaan ottaa jälkikäteen tulona huomioon, jos toimeentulotukea haetaan päätöstä seuraavien kahden ensimmäisen kalenterikuukauden aikana, jollei sitä voida pitää kohtuuttomana. Tukea myönnettäessä on tuen hakijalle ilmoitettava mahdollisuudesta ottaa kyseessä oleva tulo huomioon taannehtivasti.*  
 -----

-----  
 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhti-

*kuuta 2002 ja on voimassa 31 päivään  
maaliskuuta 2005.*

*Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan  
ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin  
toimenpiteisiin.*

---